

Olsztyn, dnia 27 maja 2020 r.

Dr hab. Marcin Dąbrowski
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie

**Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Pana doktora Grzegorza Koksanowicza
(Wydział Prawa i Administracji, Instytut Nauk Prawnych
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)**

W nawiązaniu do pisma Dyrektora Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie Pana prof. dr. hab. Leszka Leszczyńskiego z dnia 24 lutego 2020 r. dotyczącego decyzji Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (nr BCK-I-L-1083/19) o powołaniu mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym Pana dr Grzegorza Koksanowicza ubiegającego się o nadaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauki prawne, w dyscyplinie prawo przedkładam niniejszą recenzję.

1. Ogólna charakterystyka habilitanta

Pan doktor Grzegorz Koksanowicz posiada bardzo rozległe wykształcenie. Habilitant uzyskał w szczególności tytuł zawodowy magistra prawa (1995), magistra politologii (1997), ukończył aplikację sędziowską (1998) i radcowską (2004) oraz złożył odpowiednie egzaminy. Stopień doktora nauk prawnych uzyskał w 2007 r. broniąc rozprawę zatytułowaną „Prawny model kierownictwa Sejmem w świetle Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r.” (promotor: prof. dr hab. Ewa Gdulewicz, recenzenci: prof. dr hab. Marcin Kudej, prof. dr hab. Wiesław Skrzydło). Całą swoją karierę zawodową i naukową wiązał z Katedrą Prawa Konstytucyjnego WPiA UMCS w Lublinie łącząc ją z wykonywaniem zawodu radcy prawnego oraz epizodycznym zatrudnieniem w innych szkołach wyższych.

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Habilitant jako główne osiągnięcie naukowe wskazał monografię swojego autorstwa zatytułowaną „Kluby poselskie w strukturze i pracach Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej” (Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2019, ss. 328, recenzenci: dr hab. Sabina Grabowska, dr hab. Krzysztof Eckhardt). Praca składa się z 5 rozdziałów, wstępu, zakończenia, wykazu aktów normatywnych i orzecznictwa, bibliografii oraz wykazu wykorzystanych źródeł. Już na tym etapie recenzji należy wskazać, że struktura i budowa dzieła nie budzą wątpliwości. Konstrukcja pracy silnie powiązana jest z jej założeniami badawczymi i stanowi pochodną wykorzystanych metod badawczych. Układ pracy jest staranny i przemyślany.

Wybór tematu rozprawy uznaję za bardzo trafny. Monografia wypełnia bowiem istniejącą lukę nauce prawa ustrojowego. Tematyka podjęta przez Autora nie jest w prawdzie nowa. W literaturze przedmiotu można bowiem odnaleźć opracowania, które nawiązują do zagadnień poruszanych w monografii. Jednakże o innowatorskim charakterze pracy przesądzają dwie kwestie. Po pierwsze ma ona charakter kompleksowy, tj. obejmuje swoim zakresem całość zagadnień związanych z omawianym problemem, a ponadto w pracy można odnaleźć szereg wątków, które dotychczas w nauce nie były podejmowane. Autor w pracy obrazuje złożone relacje zachodzące pomiędzy partiami politycznymi, reprezentującymi je parlamentarzystami zrzeszonymi w kluby, Sejmem i jego wewnętrzną organizacją. Relacje te mają skomplikowany i wielopłaszczyznowy charakter. Oparte są one bowiem na przepisach prawa (Konstytucja, Regulamin Sejmu, ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora), praktykach, zwyczajach i uzusach konstytucyjnych, rzeczywistym układzie sił politycznych w parlamencie, kulturze politycznej klas rządzących (przedstawicieli frakcji parlamentarnych). Objęcie tak rozbudowanego zagadnienia wymagało od Autora olbrzymiej wiedzy, doświadczenia ale również i dużej dyscypliny badawczej. Powiązanie i spójne przedstawienie wszystkich płaszczyzn świadczy o biegłym posługiwaniu się metodami badawczymi przez Autora. Równocześnie koncepcja pracy daje nową, dotychczas szeroko

nieanalizowaną perspektywę badawczą i szerokie spojrzenie na role pełnione przez frakcje polityczne w parlamencie. Owa wielopłaszczyznowość perspektywy badawczej jednoznacznie przesądza o innowatorskim podejściu Autora do przedmiotu swoich analiz.

Autor jako cele pracy postawił

- 1) „próbę ustalenia roli klubów poselskich w Sejmie w kontekście założeń wybranych zasad demokracji parlamentarnej”;
- 2) „udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy aktualne rozwiązania normatywne (...) w wystarczający sposób realizują wynikające z tych zasad wartości” (s.6);
- 3) „sformułowanie postulatów zmierzających do uzupełnienia konstytucyjnej regulacji o kwestie związane z funkcjonowaniem klubów poselskich oraz wzmocnieniem ich znaczenia w płaszczyźnie regulaminowej (s. 8).

Jako główne hipotezy badawcze Autor wskazał następujące stwierdzenia,:

- 1) „zasady demokracji parlamentarnej, w szczególności zasada pluralizmu politycznego, zasada reprezentacji politycznej, zasada parlamentarnego systemów w zasadniczy sposób wpływają na status klubów poselskich (s. 7);
- 2) „obecne regulacje nie gwarantują w wystarczającym stopniu realizacji wspomnianych wartości (ureczywistnienia praw mniejszości - M.D.) w parlamentarnej działalności klubów poselskich” (s. 8).

Analiza tekstu monografii prowadzi do jednoznacznego przeświadczenia, że Autor zrealizował postawione we wstępie cele, a przedstawione hipotezy badawcze zostały pozytywnie zweryfikowane (przekształcone w tezy) i należycie uzasadnione oraz uargumentowane.

W monografii Pan Grzegorz Koksanowicz posłużył się następującymi metodami badawczymi: formalno dogmatyczna, która została wskazana jako główna metoda, analizy historycznej, która została zaprezentowana jako metoda pomocnicza, empiryczna, która służyła analizie praktyk parlamentarnych. Autor wypadkowo posługiwał się również metodą prawno porównawczą, która została wykorzystana w celu konfrontacji polskich i zagranicznych przepisów odnoszących się do działalności frakcji parlamentarnych. Metoda ta nie została wskazana przez Autora w opracowaniu. Dobór metod należy uznać za poprawny i adekwatny do założeń i celów monografii. Umożliwiły one Autorowi sprawną i skuteczną analizę aktów

normatywnych, praktyki parlamentarnej oraz przedstawienie, zweryfikowanie hipotez badawczych i prezentację poprawnych i adekwatnych argumentów.

Autor nie fetyszyzuje prawa parlamentarnego, ma do niego raczej pragmatyczne podejście i traktuje je jako środek służący realizacji obiektywnych celów i wartości wynikających z treści ustawy zasadniczej. Z drugiej strony dostrzega, że frakcje parlamentarne często traktują prawo jako instrument służący realizacji swoich (czasem partykularnych) celów politycznych.

Za interesujące i cenne uznaję rozważania Autora na temat swoistej kolizji pomiędzy zasadą wolnego mandatu, która wynika z treści art. 104 ust. 1 Konstytucji RP z 1997 r. oraz wymogami tzw. dyscypliny klubowej, która ma służyć realizacji celów i założeń frakcji działających w Sejmie. Autor dochodzi do trafnego wniosku, że dyscyplina klubowa stanowi nieodzowny element funkcjonowania klubów poselskich i co do zasady da się ją pogodzić z koncepcją mandatu wolnego. Jednakże w przypadku kolizji dyscyplina klubowa musi ustąpić przed zasadą mandatu wolnego (por. s. 53 i n. oraz 291). Równocześnie Autor nie boi się przyznać, że niektórych problemów i konfliktów (w tym również wskazanego powyżej) nie da się jednoznacznie uniknąć. Utarta praktyka parlamentarna, wzmocniona wewnętrznymi regulacjami statutowymi poszczególnych partii politycznych oraz pragmatyką i koniecznością realizacji celów wyborczych niekiedy może być trudna do pogodzenia z postulatami (normami i wartościami) wynikającymi z ustawy zasadniczej. W takich przypadkach Autor stara się przyjąć stanowisko obiektywnego komentatora, który nie faworyzuje żadnego ze stanowisk. Poszukuje on raczej rozwiązań kompromisowych, które możliwe byłyby do pogodzenia z postanowieniami ustawy zasadniczej (np. art. 104 ust. 1) i koniecznością zachowania jednolitości głosowań przez parlamentarzystów należących do danej frakcji parlamentarnej, w celu realizacji ich założeń politycznych i obietnic wyborczych.

W pracy odnalazłem kilka zagadnień, które w mojej ocenie są co najmniej polemiczne. Nie uważam je za błędy, jednak nie podzielam poglądów Autora. Wynika to z indywidualnego podejścia do pewnych zagadnień. Ta różnica poglądów w pełni mieści się w wolności badań naukowych. Przykładowo nie podzielam stanowiska, że rozwiniecie konstytucyjnych regulacji mogłoby gruntownie wpłynąć na pełnione przez frakcje parlamentarne role (s. 232 i n.). Autor proponuje np. konstytucjonalizację klubów parlamentarnych oraz ich zadań. W konsekwencji prowadziłby to do

intensyfikacji więzi parlamentarzysty, klubu i partii politycznej z ramienia której został wybrany. Rozwiązanie to w mojej ocenie jeszcze bardziej wzmocniłoby znaczenie dyscypliny klubowej i prowadziłby do dalszych ograniczeń zasady mandatu wolnego. Należę do zwolenników stanowiska, że w obecnym systemie politycznym RP partie polityczne pełnią zbyt duże znaczenie i uważam, że ich rola powinna być ograniczona. Równocześnie zgadzam się ze stanowiskiem Autora, że istnieje duża potrzeba uregulowaniem statusu prawnego mniejszości parlamentarnej. System prawny genetycznie ukierunkowany jest na zwiększenie roli i znaczenia większości (np. system wyborczy d'Hondta, konstruktywne wotum nieufności, itp.), co w praktyce prowadzi do marginalizacji znaczenia opozycji.

Nie podzielam również poglądów przedstawionych na str. 99-100. Z treści opracowania wynika, że Autor uważa, iż Marszałek Sejmu powinien odmówić przyjęcia do wiadomości informacji o założeniu klubu poselskiego i o treści jego wewnętrznego regulaminu w przypadku, gdyby naruszało by to dobra osobiste innego klubu lub koła (np. nazwę). Abstrahując od problemu jakie skutki prawne wywołałby taka odmowa to uważam, że w prawie istnieją znacznie bardziej adekwatne środki ochrony dóbr osobistych zrzeszeń parlamentarnych. Autor sam wskazuje, że zgodnie z ustawą z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (t.j. Dz. U. 2018, poz. 1799) nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny klubu lub koła korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych. Oznacza to, że kluby i koła w tym zakresie dysponują roszczeniami z art. 24 k.c. Z przepisu tego wynika, że ten, „czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania (...). W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny”. W powyższej materii kluby i koła są jednostkami organizacyjnymi, które posiadają ograniczoną zdolność sądową i procesową i mogą bronić swoich praw przed sądami w drodze powództwa cywilnego. W konsekwencji jakakolwiek interwencja Marszałka Sejmu w przypadku naruszenia wskazanych dóbr nie jest uzasadniona i nie posiada wystarczających podstaw prawnych.

Uważam, że bardzo ciekawy jest ostatni rozdział monografii. Habilitant przedstawia w nim swoje postulaty odnoszące się do zmian prawa (Konstytucji RP oraz Regulaminu Sejmu) w płaszczyźnie dotyczącej funkcjonowania partii (frakcji) politycznych. Rozdział ten stanowi podsumowanie całości pracy i spaja wszystkie dotychczasowe rozważania. Habilitant ostatecznie podsumowuje swoje poglądy i wskazuje konieczne i potrzebne zmiany. W ten sposób Autor prezentuje obszary, które uznaje za najbardziej dysfunkcjonalne lub które wymagają ulepszenia. Rozdział ten ma charakter podsumowujący i silnie koresponduje z zakończeniem, które dzięki temu mogło być krótkim podsumowaniem pozostałych ustaleń przedstawionych w opracowaniu.

Pragnę nadmienić, że tworząc swoje dzieło Autor wykazał się dużą samodzielnością. W przypadku sporów w nauce i niejednoznacznych poglądów - Autor potrafi zająć stanowisko i należycie je uargumentować. Nie boi się on prezentować własnych ocen, przemyśleń i polemizować z innymi Autorami, często posiadającymi niekwestionowany autorytet. Poglądy Pana dr. Koksanowicza prezentowane są z dużym szacunkiem do adwersarzy i z wysoką kulturą zarówno osobistą jak i naukową. Świadczy to o samodzielności oraz dojrzałości naukowej Pana Grzegorza Koksanowicza. Równocześnie Autor nie stawia kontrowersyjnych i nieuzasadnionych tez. Jego stanowisko jest wyważone. Habilitant starannie przedstawia swoje tezy i argumenty na ich poparcie. Posiłkuje się przy tym zarówno przepisami obowiązującego prawa, bogatą literaturą, orzecnictwem oraz przede wszystkim przykładami z praktyki. Autora cechuje dogłębna znajomość i zrozumienie zagadnień związanych z funkcjonowaniem parlamentu, w tym w szczególności ugrupowań politycznych działających w jego obrębie. Znajomość ta nie ogranicza się tylko do literatury przedmiotu i przepisów prawa ale również objawia się rozległą wiedzą praktyczną dotyczącą pozaprawnych mechanizmów rządzących realiami wewnętrznego funkcjonowania izb parlamentarnych.

Język, którym posługuje się Autor jest na bardzo wysokim poziomie. Prowadzona narracja jest czytelna i zrozumiała. Formułowane przez Pana doktora zdania są jasne i zrozumiałe. Ciąg wywodu ma charakter przyczynowo - skutkowy. Jedne myśli, twierdzenia i tezy jasno wynikają z poprzedzających je rozważań. Dzięki temu opracowanie jest łatwe w odbiorze a snute wywody nie są nużące. Prawdłowy jest również aparat naukowy. Przypisy wykonane są starannie, konsekwentnie i

zgodnie z przyjętą metodologią. Cytowane w nich publikacje, orzeczenia i przykłady z praktyki wzbogacają opracowanie, wzmacniają argumenty i nie mają charakteru ornamentacyjnego.

Przygotowując monografię Autor posłużył się bogatą i adekwatną literaturą. Wykorzystał on ponad 300 pozycji naukowych, około 50 różnego rodzaju aktów normatywnymi oraz kilkanaście orzeczeń organów władzy sądowniczej. Biorąc pod uwagę treść i zakres monografii uznaję, że literatura jest w zupełności wystarczająca.

Podsumowując, uważam, że przedstawiona mi do recenzji praca jest na bardzo wysokim poziomie. W pełni spełnia ona wymagania stawiane tego typu opracowaniom. Jest to dzieło naukowe twórcze i oryginalne. Napisane jest na bardzo wysokim poziomie językowym z dużą starannością o styl i czytelność. Tym samym niewątpliwie stanowi ona „osiągnięcie naukowe (...), uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład Autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej”, w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

3. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych, badawczych

Pozostały dorobek naukowy Habilitanta uznaję za wystarczający. Jest on Autorem 2 monografii (w tym jedna to rozprawa habilitacyjna) oraz 20 publikacji naukowych (w tym 8 artykułów w renomowanych i uznanych w środowisku naukowym prawa konstytucyjnego). Ponadto dr Grzegorz Koksanowicz wygłosił szereg referatów na ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych. Działalność naukowa habilitanta koncentrowała się wokół 4 węzłowych problemów: 1) kierownicze organy Sejmu; 2) wybory w samorządzie terytorialnym oraz samorządzie zawodowym radców prawnych; 3) stanowienie i stosowanie prawa; 4) system konstytucyjny Republiki Bułgarii.

ad 1) Kierownicze organy Sejmu

Pierwsze zagadnienie niewątpliwie stanowi główny obszar zainteresowań naukowych habilitanta. Przez cały okres swojej działalności naukowej Pan Grzegorz

Koksanowicz badał zagadnienia związane z funkcjonowaniem parlamentu. Począwszy od rozprawy doktorskiej zatytułowanej „Prawny model kierownictwa Sejmem w świetle Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r.” poprzez monografię habilitacyjną oraz szereg artykułów i rozdziałów w monografiach. Do tej grupy opracowań należy zaliczyć w szczególności: *Ewolucja organów kierowniczych Sejmu w okresie transformacji ustrojowej 1989-1997*, [w:] *25 lat transformacji ustrojowej w Polsce i w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. E. Gdulewicz, W. Orłowski, S. Patyra, Lublin 2015, s. 289-298, *Evolution of the constitutional and legal position of the Marshal of the Sejm of the Republic of Poland*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2018, nr 6, s. 105-115; *Geneza i skutki dekonstytucjonalizacji Prezydium Sejmu – próba oceny*, „Prawo i Polityka” 2018, nr 8, s. 37-45, *Kilka uwag na temat konstytucyjnych funkcji Marszałka Sejmu* [w:] *Księga pamiątkowa profesora Marcina Kudeja*, red. A. Łabno, E. Zwierzchowski, Oficyna Wydawnicza WW Katowice 2009, s. 213-221, *Nadawanie biegu inicjatywom ustawodawczym w świetle postanowień regulaminu Sejmu*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2012, nr 1, s. 13-27). Ponadto habilitant jest Autorem jeszcze jednej monografii, która stanowi istotnie zmienioną i uaktualnioną wersję rozprawy doktorskiej (*Prawny model kierownictwa Sejmem w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Lublin 2014, s. 211).

W tej płaszczyźnie badawczej publikacje habilitanta dotyczyły funkcji, pozycji ustrojowej, wewnętrznej organizacji, organów parlamentu (głównie Marszałka Sejmu i Prezydium Sejmu), głównie Sejmu.

ad 2) Wybory w samorządzie terytorialnym oraz samorządzie zawodowym radców prawnych

Druga płaszczyzna badawcza dotyczy szeroko rozumianego samorządu (zawodowego i terytorialnego). W tej płaszczyźnie habilitant zajmował się głównie tematyką wyborczą. Zagadnienia tego dotyczyły następujące publikacje: *Głosowanie przez pełnomocnika. Uwagi na tle wyborów samorządowych przeprowadzonych w 2010 roku*, [w:] *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań*, tom II: *Współczesne ustroje państwowe i rozwój demokracji w Polsce*, (Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni), red. R. M. Czarny i K. Spryszak, Wydawnictwo Adam Marszałek Toruń 2012, s. 787-802; *Głosowanie przez*

pełnomocnika w wyborach samorządowych – zasady i tryb udzielenia oraz charakter prawny pełnomocnictwa, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019; *Weryfikacja prawidłowości procesu wyborczego w okręgowych izbach radców prawnych - rola organów samorządu i Sądu Najwyższego*, [w:] *Samorząd a prawo do sądu*, red. J. Sobczak, Lublin 2016, s. 103 - 112; *Termin na wniesienie protestu wyborczego w procedurze weryfikacji ważności wyborów samorządowych w Polsce na gruncie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 roku – Kodeks wyborczy*, „Teka Komisji Prawniczej” 2018, Tom XI, nr 1, s. 113-127.

W tej płaszczyźnie badawczej Habilitant zajmował się w szczególności takimi problemami jak: alternatywne metody odwadnia głosów, głosowanie przez pełnomocników, ważność wyborów, terminy wnoszenia protestów wyborczych.

ad 3) Stanowienie i stosowanie prawa

W ramach tego obszaru działalności naukowej można wyróżnić następujące pozycje napisane przez Habilitanta: *Zasada określoności przepisów w procesie stanowienia prawa*, „Studia Iuridica Lublinensia”, tom XXII, Lublin 2014, s. 471-478; *Wybrane aspekty stosowania przepisów Konstytucji przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Zagadnienia stosowania prawa. Perspektywa teoretyczna i dogmatyczna*, red. W. Dziedziak, B. Liżewski, Lublin 2015, s. 123-135; *Selected Aspects of the Application of the Constitution's Provisions by the Sejm of the Republic of Poland*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2017, nr 6, s. 235-251; *Tryb podjęcia uchwały w sprawie dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego a zasada samodzielności gminy* [w:] *Samorządy w procesie decentralizacji władzy publicznej*, red. M. Chrzanowski, J. Sobczak, Lublin 2017, s. 195-204; *Kluby parlamentarne w normach statutowych partii politycznych (Uwagi na tle statutów partii obecnych w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2018, nr 5, s. 93-106.

W tej dziedzinie Habilitant badał następujące zagadnienia: zasady należytej legislacji i skutki ich naruszenia, bezpośrednie stosowanie ustawy zasadniczej przez Sejm RP; zasady stanowienia aktów prawa miejscowego, współpraca samorządów i organów administracji rządowej w świetle zasady samodzielności jednostek samorządowych oraz prawo wewnętrznie obowiązujące.

Ta sfera aktywności naukowej wiąże się z drugim aspektem działalności zawodowej Habilitanta. Pan Grzegorz Koksanowicz jest radcą prawnym, który działa zarówno jako profesjonalny pełnomocnik świadczący pomoc prawną jednostkom samorządu lokalnego jak również na forum samorządu Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie. Dla mnie ta sfera działalności Habilitanta jest szczególnie interesująca i bliska. Uznaję bowiem, że połączenie nauki i praktyki zawodowej daje szczególną perspektywę poznawczą i tym samym badawczą. Bardzo istotne dla rozwoju nauk prawnych jest ich powiązanie z praktyką stanowienia i stosowania prawa. Wiedza i doświadczenie praktyczne dają Autorom szczególną i nader ważną perspektywę, która jest niedostępna dla osób, które zajmują się prawem tylko w ujęciu teoretycznym. Prowadzenie badań naukowych na styku praktyki i teorii stanowi swoisty pomost tych dwóch dziedzin, ponadto umożliwia wykorzystywanie narzędzi (metod), które są dla nich charakterystyczne. W konsekwencji naukowe ustalenia osób, które zajmują się prawem w ujęciu praktycznym są szczególnie cenne. Ta perspektywa rekompensuje mniejszą liczbę publikacji, którymi wykazują się naukowcy prowadzący swoją praktykę zawodową.

ad 4) System konstytucyjny Republiki Bułgarii

Habilitant zajmował się również zagadnieniami prawno-porównawczymi. Co prawda ta dziedzina jego badań nie jest szczególnie bogata, albowiem należy zaliczyć do niej tylko dwa opracowania (*Zasady podziału władzy w Bułgarii*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach Europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Rzeszów 2016; *Immunitet parlamentarny w Bułgarii* [w:] *Immunitet parlamentarny w wybranych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, J. Juchniewicz, Rzeszów 2017, Rzeszów 2017, s. 57-66). Jednakże przedstawione w nich zagadnienia są bardzo interesujące i cenne poznawczo.

Analiza publikacji których Autorem jest Habilitant, prowadzi do kilku ważnych spostrzeżeń. Wszystkie opracowania mają merytoryczny i naukowy charakter. Spełniają one wymogi twórczych prac naukowych i przygotowane zostały w oparciu o bogatą literaturę i orzecznictwo. Świadczą o dobrym warsztacie, bardzo wysokich kompetencjach intelektualnych oraz o wysokim poziomie merytorycznym Autora. Statuuje Habilitanta jako osobę posiadającą rozległą, ponadprzeciętną wiedzę

z zakresu nauk prawnych w tym w szczególności szeroko rozumianego prawa konstytucyjnego. W działalności naukowej Pana dr. Grzegorza Koksanowicza wyróżniają się wyraźnie pewne nurty, wokół których koncentrował on swoją pracę badawczą. Świadczy to o pewnej stateczności badawczej i sprecyzowanym przedmiocie zainteresowań. Autor posiada wyraźnie ukierunkowane upodobania naukowe, na których się koncentruje. Opracowania świadczą o dużej dojrzałości i samodzielności Autora oraz stanowią poważny wkład w rozwój dyscypliny.

Działalność naukowa Habilitanta uzupełniona jest poprzez jego aktywny udział w szeregu konferencjach naukowych. Wziął on łącznie udział w kilkudziesięciu konferencjach na których wygłosił szereg referatów naukowych. Przedmiotem referatów były zagadnienia, które dotyczą głównych obszarów badawczych Habilitanta. Ponadto Pan dr Koksanowicz w ramach swojej działalności zawodowej sporządzał opinie prawne, które w dużym zakresie uzupełniają jego dorobek naukowy. Zleceńdawcami opinii były w szczególności Krajowa Rada Radców Prawnych, Ośrodek Badań Studiów i Legislacji, organy jednostek samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe. Opinie dotyczyły m.in. następujących zagadnień: naruszenia dyscypliny finansów publicznych, prawa wewnętrznie obowiązującego, procedur i zasad kwalifikacji wniosków o dofinansowanie, funkcjonowania samorządu radców prawnych, państwowych egzaminów prawniczych, funkcjonowania KRS, funkcjonowania TK.

Habilitant za swoje osiągnięcia naukowe otrzymał dwie Nagrody Rektora UMCS (III stopnia -2015 r. oraz II stopnia - 2010 r.).

Biorąc wszystko powyższe pod uwagę uznaję ogólną działalność naukową jako bogatą i wystarczającą do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

4. Ocena dorobku dydaktycznego

Dorobek dydaktyczny habilitanta jest znaczny. Prowadził on zajęcia (ćwiczenia i wykłady) w ramach swojej pracy na UMCS i innych uczelniach wyższych w szczególności z przedmiotów t.j. sądowa i pozasądowa kontrola legalności prawa, prawo dla tłumaczy i przysięgłych, wprowadzenie do prawa konstytucyjnego, zasady ustroju politycznego państwa, prawo o partiach politycznych, prawo wyznaniowe, konstytucyjny system organów państwa, prawo konstytucyjne itp. Ponadto Habilitant prowadził i prowadzi zajęcia dydaktyczne dla aplikantów radcowskich w OIRP w

Lublinie, jest promotorem 38 prac magisterskich oraz 100 prac dyplomowych oraz jest recenzentem 69 prac dyplomowych.

Habilitant jest promotorem pomocniczym w dwóch przewodach doktorskich.

Podsumowując dorobek dydaktyczny Habilitanta - należy stwierdzić, że jest on znaczny i w pełnym zakresie spełnia wymogi stawiane osobom, które starają się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

5. Ocena dorobku organizatorskiego, popularyzatorskiego

Do tej płaszczyzny działalności Habilitanta zaliczam w szczególności:

- aktywne uczestnictwo w 5 komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych;
- udział w realizacji programu badawczego „Instytucje samorządu w demokratycznym państwie prawa” 2016-2019;
- członkostwo w Polskim Towarzystwie Prawa Konstytucyjnego;
- członkostwo w Radzie Nadzorczej Instytutu Badawczo-Rozwojowego Lubelskiego Parku Naukowo Technologicznego (2014 r. - 2017 r.);
- członkostwo w Fundacji Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie „Znam Prawo”;
- pełnienie funkcji Eksperta w Ośrodku Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w Warszawie;
- pełnienie funkcji członka Komisji Egzaminacyjnej przeprowadzającej w latach: 2013, 2016, 2017, 2018 egzamin radcowski w OIRP w Lublinie;
- pełnienie funkcji członka Jury XI Okręgowej Olimpiady Wiedzy o Prawie – 2009 r. (etap Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Prawie);
- członkostwo w zespole recenzentów „Prawo i Polityka”, nr 8/2018;
- pełnienie funkcji Pełnomocnika Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie – Koordynator Wydziałowego Programu MOST;
- pełnienie funkcji członka Rady Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie (kadencja 2016-2020);
- pełnienie funkcji sędziego Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie (kadencja 2010 – 2013 oraz kadencja 2016 – 2019);

- pełnienie funkcji Zastępcy Przewodniczącego Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie w latach 2013 – 2016;
- pełnienie funkcji Przewodniczącego Sądu Polubownego Regionalnej Izby Gospodarczej w Lublinie;
- pełnienie funkcji Członka Komisji ds. wykonywania zawodu radcy prawnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie.

Podsumowując, należy stwierdzić, że Habilitant posiada duże doświadczenie zawodowe i jego działalność organizatorską oraz popularyzatorską jest znaczna i w zupełności wystarcza do nadania stopnia doktora habilitowanego.

6. Ocena końcowa i podsumowanie

W związku z powyższym pragnę stwierdzić, że dorobek naukowy Pana doktora Grzegorza Koksanowicza a także aktywność w sferze dydaktycznej, organizatorskiej, popularyzatorskiej uzasadniają ubieganie się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Habilitant spełnia wymogi przewidziane przepisami prawa, w szczególności wnikające z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, niezbędne do dopuszczenia go do dalszych etapów postępowania i w konsekwencji nadania mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauki prawne, w dyscyplinie prawo. Osiągnięcia uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny prawo oraz Pan Grzegorz Koksanowicz wykazał się dużą samodzielnością oraz istotną aktywnością naukową.

dr hab. Marcin Dąbrowski
Marcin Dąbrowski

